

مناسک دینی تابع زمان و مکان‌اند

عضو هیئت علمی علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان با تأکید بر اینکه باید میان دین اصیل و دین‌ورزی تفاوت قائل شد، تصریح کرد: مناسک دینی در هر دوره‌ای به اقتضای زمان و مکان تغییر می‌کنند، مثل زمان حاضر که شیوع کرونا برگزاری این مناسک را با محدودیت مواجه ساخته است.

تاریخ: ۱۲ مهر ۱۳۹۹ - ۱۱:۳۹

کد خبر: ۳۹۲۶۸۴۷

حجت‌الاسلام محمد سلطانی، عضو هیئت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان، در گفت‌وگو با ایگنا از اصفهان، درباره تأثیر کرونا بر دینداری جامعه در زمان حال و آینده، اظهار کرد: اول باید دید منظور از دین چیست، یعنی باید ببینیم منظورمان از دین، عقاید و اصول اولیه دینی است یا مناسک و مراسم دینی و یا دینداری در بین توده مردم، زیرا هر کدام از این مضامین پاسخی متفاوت را به همراه دارد. در ادیان ابراهیمی نخستین اصل، اعتقاد به خدا و در بحث اعتقاد به خدا، یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که مورد توجه قرار می‌گیرد، موضوع شر است.

وی افزود: اگر یک بیماری و یا بلا گریبان‌گیر جامعه شود و مسئله شر را تقویت کند، این سؤال مطرح می‌شود که اگر خداوند عادل، قادر و مهربان است، پس چرا انسان‌ها دچار بیماری و مشکلات ناشی از آن می‌شوند؟ اگر بیماری مثل کووید 19 به بحث شر دامن زند و اصل خدانشناسی را زیر سؤال ببرد که چرا خداوند مهربان مقدر کرده و اجازه داده چنین شرایطی پیش بیاید، قطعاً این موضوع به نفع خدانشناسی و مسئله توحید نخواهد بود، چون این ابهام و شبهات در ذهن افراد جامعه تداعی می‌شود. اگر به این مسئله از زاویه دیگری بنگریم، یعنی بدانیم که خداوند علاوه بر اینکه قادر مطلق است، حکیم مطلق هم به‌شمار می‌رود و این شرایط در چارچوب حکمت خداوند می‌گنجد، قطعاً می‌بینیم که در این نگاه، مرگ شر نیست، بلکه نبود مرگ شر است. اگر مرگ نبود، انسان‌ها نمی‌توانستند به راحتی در این جهان زندگی کنند.

سلطانی ادامه داد: اگر بخواهیم براساس دید و نگاه بازتر و جامع‌تری به جهان هستی نظر کنیم و مسئله شر را پاسخ دهیم، چنانکه متکلمان خدا‌باور به این مسئله پاسخ داده‌اند، آن وقت می‌بینیم که این بیماری نشانه و آیه‌ای از قدرت الهی است. در واقع خداوند با موجودی ریز و میکروسکوپی همچون کرونا جهان پر ادعا را به زانو درآورده است و این مسئله آیه‌ای از قدرت خداوند متعال قلمداد می‌شود.

وی درباره تأثیر کرونا بر مناسک دینی، تصریح کرد: مناسک مذهبی در اسلام مثل نماز، روزه، حج و مراسم مستحب مثل عزاداری و ... انعطاف‌پذیر است. مثلاً درباره نماز که مهم‌ترین مناسک و جزء شعائر اصلی دینی

است، گفته شده اگر توانایی بدنی ندارید، آن را نشسته و یا حتی به صورت خوابیده بخوانید. درباره روزه و حج نیز انعطاف‌های خاصی وجود دارد. به همین دلیل نمی‌توان گفت مثلاً با شیوع کرونا همه مناسک دینی تعطیل می‌شود، ولی متأسفانه در ایام ماه محرم، در برخی شهرها بین رعایت اصول بهداشتی و عزاداری امام حسین(ع) نوعی تقابل ایجاد شد و برخی می‌گفتند نباید برای حفظ شعار حسینی به پروتکل‌های بهداشتی اهمیت داد و این کار نادرستی بود که نتایج آن را امروز مشاهده می‌کنیم. در عین حال بیش از 80 درصد مردم پروتکل‌های بهداشتی را در مراسم عزاداری رعایت کردند.

سلطانی بیان کرد: دین اصیل و برخاسته از قرآن کریم و سنت معصوم با دین‌ورزی‌های مختلف و متعدد، متفاوت است. بسیاری از افراد دین را به همان صورتی که شناخته‌اند، دین صحیح و اصیل در نظر می‌گیرند، در صورتی که برخی رفتارها با نام و عنوان دینی، ریشه و اساس ندارد و در هر دوره‌ای ممکن است رفتار و عمل، متن یا مکان خاصی به عنوان امر دینی مورد تعصب قرار گیرد و افراد احساس کنند که اگر آن عمل را انجام ندهند، متدین نخواهند بود.

وی ادامه داد: بنابراین آن کسانی که فکر می‌کنند مراسم عزاداری باید شلوغ و مملو از جمعیت باشد و دسته‌جات عزاداری در خیابان‌ها راه بیفتد، این‌ها از دین نیست و بزرگداشت امام حسین(ع) به گونه‌های مختلف ممکن است. حتی امکان دارد در آینده اقتضائات تفاوت کند و گفتار و کردار امام حسین(ع) به گونه دیگری بزرگ داشته شود. من فکر می‌کنم آنچه برخی افراد بر آن تعصب می‌ورزند، اصل دین و حتی مراسم، مناسک اصلی و معتبر دینی نیست، بلکه یک‌سری صورت‌ها و شکل‌های تاریخی و زمان‌دار است که افراد آنها را جزئی از دین می‌دانند، در صورتی که این‌طور نیست و این‌ها به مقتضای زمان و مکان تغییر می‌کند. در برخی کشورها، رنگ سفید علامت عزاست. شیخ عباس قمی در مفاتیح آورده که در روز عاشورا مردها آستین‌های خود را بالا بزنند. این کار در آن زمان علامت عزا به شمار می‌آمده است، در حالی که اکنون این‌طور نیست و لزومی ندارد بر این کار تعصب ورزیم. ممکن است رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی یا دستوراتی در زمینه‌های دیگر، برخی مناسک عرفی و تاریخی و زمان‌مند را از بین ببرد که جای نگرانی ندارد و دین هم از بین نرفته است.

سلطانی در پاسخ به این سؤال که آیا کرونا باعث کم‌رنگ شدن خرافات و تعصبات به نام دین شده است، اظهار کرد: این موضوع کاملاً به مردم بستگی دارد که چه انتخابی داشته باشند. در حوزه دین، تریبون‌ها و گوینده‌های مختلفی فعالیت می‌کنند و مردم هستند که با رفتار خودشان انتخاب می‌کنند کدام تریبون و منطق را بپذیرند؛ تریبونی که می‌گوید ماسک زن و به مجلس اهل‌بیت(ع) قدم بگذار و اگر بیمار شدی یا دیگران را مبتلا کردی، اشکالی ندارد و یا اصلاً وجود ویروس را انکار می‌کند. این منطقی نیست، ائمه(ع) وقتی بیمار می‌شدند به پزشک زمان خود مراجعه و دستورالعمل‌های آنها را رعایت می‌کردند. تریبون دیگری هم هست که عقل‌محور و مبتنی بر قرآن، سنت پیامبر اکرم(ص) و ائمه(ع) است و حفظ جان خود و دیگران را واجب و برای این کار، حتی شکستن و قطع کردن نماز را مجاز می‌داند.

وی در پایان افزود: بسیار متأسف شدم و نمی‌دانم مدعیان شریعت و ولایت چه پاسخی دارند، وقتی در هفته گذشته 5 مادر باردار در استان اصفهان جان خود را از دست دادند و بیشتر آنها از منطقه‌ای بودند که در آنجا به نام عزاداری امام حسین(ع) دستورالعمل‌های بهداشتی را رعایت نکردند و علناً هم اعلام کردند که این دستورالعمل‌ها را رعایت نمی‌کنیم. فقط می‌توانم به مردم توصیه کنم که عقل مهم‌ترین گوهر الهی است و اگر کسی عقل خود را کنار بگذارد، مثل این است که چشمانش را کنار گذاشته باشد که در این صورت، به راحتی به چاه می‌افتد. عقل حجت خدا برای انسان است، هر کس که عقل را محکوم کرد و کوچک شمرد، نباید به حرفش اعتنا کرد.

